

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 9ης Ιουνίου 1964*

Στην υπόθεση 92/63,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του προεδρεύοντος του Centrale Raaf van Beroep της Ουτρέχτης, προς το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, με την οποία ζητείται, δυνάμει διατάξεως του παραπέμποντος δικαστηρίου, της 16ης Οκτωβρίου 1963, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του μεταξύ

M. Th. Nonnenmacher, χήρας H. E. Moebis, κατοίκου Drusenheim (Γαλλία), δικηγόρος: C. C. Spiegel, Breda (Κάτω Χώρες),

εφεσείουσας,

και

Bestuur der Sociale Verzekeringsbank, Άμστερνταμ,

εφεσιβλήτου,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 12 του κανονισμού 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ, περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων (ΕΕ της 16.12.1958, σ. 561),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους Α. Μ. Donner, Πρόεδρο, Ch. L. Hammes και Α. Trabucchi, Προέδρους τμήματος, L. Delvaux, R. Rossi, R. Lecourt και W. Strauss (εισητητή), δικαστές,

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ολλανδική.

γενικός εισαγγελέας: M. Lagrange
γραμματέας: A. van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

Το Δικαστήριο επελήφθη νομοτύπως αιτήσεως ερμηνείας κατά το άρθρο 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, την οποία του διαβίβασε το Centrale Raad van Beroep.

1) Με το ερώτημα που υπέβαλε, το προαναφερθέν δικαστήριο ζητεί κατά πρώτον από το Δικαστήριο να αποφανθεί, αν το άρθρο 12 του κανονισμού 3 «έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται μόνον η νομοθεσία του κράτους στο έδαφος του οποίου εργάζονται τα πρόσωπα που αφορά το άρθρο αυτό».

α) Ο κανονισμός 3 εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά το οποίο το Συμβούλιο «λαμβάνει(...) στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως τα αναγκαία μέτρα για την εγκαθίδρυση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων ιδίως με τη θέσπιση ενός συστήματος που να εξασφαλίζει στους διακινουμένους εργαζομένους και στους εξ αυτών έλκοντες δικαιώματα(...) την καταβολή των παροχών στα πρόσωπα που κατοικούν στις επικράτειες των Κρατών μελών».

Δεδομένου ότι η καταβολή αυτή προϋποθέτει την υπαγωγή σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως κράτους μέλους, η Συνθήκη επέβαλε έτσι στο Συμβούλιο την υποχρέωση να εκδώσει κανόνες που να εμποδίζουν να μένουν οι ενδιαφερόμενοι, ελλείψει νομοθεσίας εφαρμοζόμενης επ' αυτών, χωρίς προστασία από άποψη κοινωνικής ασφαλίσεως.

Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, ήταν αναγκαίο να προβλεφθεί υποχρεωτική εφαρμογή ορισμένης νομοθεσίας.

Το άρθρο 12 του κανονισμού 3 ανταποκρίνεται στην απαίτηση αυτή, υποχρεώνοντας το κράτος στο έδαφος του οποίου απασχολούνται οι μισθωτοί ή οι προς αυτούς εξομοιούμενοι να εφαρμόζει επ' αυτών τη νομοθεσία του.

Ο υποχρεωτικός αυτός χαρακτήρας επιβεβαιώνεται εξάλλου από τις σαφείς διατυπώσεις τόσο του άρθρου 12 («υπάγονται στη νομοθεσία του κράτους αυτού») όσο και του τίτλου στον οποίο ανήκει («διατάξεις περί προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας»).

Λαμβανομένων υπόψη των προαναφερθεισών διατάξεων του άρθρου 51 της Συνθήκης, πρέπει η υποχρέωση αυτή να θεωρηθεί ως το βασικό στοιχείο του εν λόγω άρθρου 12.

β) Με το ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο ζητείται να διευκρινιστεί εάν — και, συντρεχούσης περιπτώσεως, σε ποιο μέτρο— η υποχρεωτική εφαρμογή της νομοθεσίας του κράτους, όπου απασχολείται ο εργαζόμενος, αποκλείει την εφαρμογή της νομοθεσίας κάθε άλλου κράτους μέλους, ακόμα και εκείνου στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του.

Το άρθρο 12 δεν περιέχει καμιά διάταξη που να απαγορεύει τη σύγχρονη εφαρμογή πολλών νομοθεσιών.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, δεν μπορεί να τεκμαίρεται η πρόθεση των συντακτών του κανονισμού 3 να επιφέρουν τέτοιο περιορισμό στην ελευθερία του εθνικού νομοθέτη, παρά μόνον κατά το μέτρο που η προαναφερθείσα σύγχρονη εφαρμογή αντίκειται σαφώς προς το πνεύμα της Συνθήκης και ιδίως των άρθρων 48 έως 51.

Οι διατάξεις αυτές αποσκοπούν στην εγκαθίδρυση όσο το δυνατόν πληρέστερης ελευθερίας της κυκλοφορίας των εργαζομένων.

Ο σκοπός αυτός περιλαμβάνει την κατάργηση των νομοθετικών εμποδίων που μπορούν να έχουν ως συνέπεια να βρεθούν σε δυσμενή θέση οι διακινούμενοι εργαζόμενοι.

Σε περίπτωση αμφιβολίας, τα προαναφερθέντα άρθρα και τα μέτρα που λαμβάνονται σε εκτέλεσή τους πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι αποσκοπούν στην αποφυγή της περιελεύσεως των διακινούμενων εργαζομένων σε δυσμενή νομική κατάσταση, ιδίως στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως.

Από την άλλη πλευρά, οι διατάξεις αυτές δεν αντιτίθενται στο να επιδιώκει η νομοθεσία των κρατών μελών να παράσχει συμπληρωματική κοινωνική προστασία υπέρ των εργαζομένων.

Εφόσον η απαγόρευση σύγχρονης εφαρμογής δύο εθνικών νομοθεσιών που προορίζονται για τους εργαζόμενους δεν μπορεί να θεσπιστεί χωρίς ρητή πρόβλεψη, κατά μείζονα λόγο πρέπει να ισχύει το ίδιο, όταν η μία από τις νομοθεσίες αυτές δεν προορίζεται μόνο για τους εργαζόμενους, αλλά εφαρμόζεται χωρίς διάκριση στο σύνολο του πληθυσμού, βάσει κριτηρίου που στηρίζεται όχι στην άσκηση μισθωτής δραστηριότητας αλλά απλώς στην κατοικία.

Τα άρθρα 48 έως 51 της Συνθήκης, τοποθετημένα στο κεφάλαιο που τιτλοφορείται «Οι εργαζόμενοι», συνιστώντας το έρεισμα, το πλαίσιο και τα όρια του κανονισμού 3, δεν επιτρέπουν να απαγορευτεί σε ένα κράτος να εφαρμόζει σε ολόκληρο τον πληθυσμό του, συμπεριλαμβανομένων εκείνων από τους υπηκόους του που εργάζονται σε άλλο κράτος μέλος, συμπληρωματική κοινωνική ασφάλιση.

Από τις παραπάνω σκέψεις προκύπτει ότι, το άρθρο 12 του κανονισμού 3 δεν απαγορεύει την εφαρμογή της νομοθεσίας κράτους μέλους άλλου από αυτό όπου εργάζεται ο ενδιαφερόμενος, παρά μόνον κατά το μέτρο που κάτι τέτοιο θα τον υποχρέωνε να συνεισφέρει στη χρηματοδότηση ενός φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως που δεν είναι σε θέση να του παράσχει συμπληρωματικά πλεονεκτήματα, για τον ίδιο κίνδυνο και την ίδια περίοδο.

Επομένως, επιτρέπεται σε κράτη, άλλα από αυτό στο έδαφος του οποίου πασχολείται ο ασφαλισμένος, να προβλέπουν ή να μην προβλέπουν υπέρ αυτού την παραχώρηση δικαιωμάτων προς λήψη παροχών, ακόμα και αν ο ενδιαφερόμενος απολαύει αναλόγων δικαιωμάτων, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους όπου εργάζεται, για τον ίδιο κίνδυνο και την ίδια περίοδο.

2) Το Centrale Raad ζητεί από το Δικαστήριο, στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματός του, να αποφανθεί εάν, κατά το μέτρο που το άρθρο 12 αποκλείει την εφαρμογή της νομοθεσίας των άλλων κρατών, ο κανόνας αυτός υφίσταται εξαίρεση, όταν ο ασφαλισμένος ή οι εξ αυτού έλκοντες δικαίωμα δεν μπορούν να επικαλεστούν δικαίωμα βάσει της νομοθεσίας του κράτους το οποίο αφορά το προαναφερθέν άρθρο.

Από τις παραπάνω σκέψεις προκύπτει ότι το άρθρο 12 δεν απαγορεύει στα άλλα κράτη να παραχωρούν στους ενδιαφερομένους δικαίωμα προς λήψη παροχών.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τα διαδικαστικά έγγραφα,

αφού άκουσε την έκθεση του εισηγητή δικαστή, τις προφορικές παρατηρήσεις της Επιτροπής της ΕΟΚ, καθώς και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα,

έχοντας υπόψη τα άρθρα 48 έως 51 και 177 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, τον κανονισμό 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ, περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινούμενων εργαζομένων (ΕΕ της 16.12.1958, σ. 561 επ.), ιδίως δε το άρθρο 12, καθώς και τον Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

κρίνοντας επί του προδικαστικού ερωτήματος που του υπέβαλε το Centrale Raad van Beroep, το οποίο του διαβιβάστηκε με έγγραφο του προεδρεύοντος του δικαστηρίου αυτού της 16ης Οκτωβρίου 1963,

αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 12 του κανονισμού 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ, περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινούμενων εργαζομένων (ΕΕ της 16.12.1958 σ. 561 επ.) δεν απαγορεύει σε κράτη μέλη, άλλα από αυτό στο έδαφος του οποίου απασχολούνται οι μισθωτοί ή οι προς αυτούς εξομοιούμενοι, να εφαρμόζουν επ' αυτών τη νομοθεσία τους στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως.
- 2) Το πράγμα έχει διαφορετικά μόνον εάν ένα κράτος μέλος, άλλο από αυτό στο έδαφος του οποίου απασχολείται ο εργαζόμενος, τον υποχρεώνει να συνεισφέρει στη χρηματοδότηση ενός φορέα που δεν θα του εξασφάλιζε συμπληρωματική κοινωνική προστασία, για τον ίδιο κίνδυνο και την ίδια περίοδο.

Αποφασίστηκε στο Λουξεμβούργο στις 9 Ιουνίου 1964.

Donner

Hammes

Trabucchi

Delvaux

Rossi

Lecourt

Strauss

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Ιουνίου 1964.

Ο Γραμματέας
A. van Houtte

Ο Πρόεδρος
A. M. Donner